

יצחק מרדכי הכהן רובין הר נוף ירושלים תובב"א

דעת גדולי וזקני הדור שליט"א בענין מעליות שבת שיעור ליל שבת קדש פרשת בה"ב תשפ"ג

תכלית בואו של האדם לעולם הוא לעשות את "רצון השם", מעת היוולדו עד אחרי אריכות ימיו ושנותיו יום שנשמתו עולה לשמים, תפקיד האדם הוא אך ורק לעשות את רצונו יתברך, עשיית רצונו יתברך היא על ידי לימוד התורה הק' וקיום המצוות, וכל שאר פעולות שאדם עושה במשך חייו ובכללם גידול וחינוך ילדיו, ודאגת פרנסת ביתו ולאחר מכן נישואי בניו ובנותיו, תכלית אחת ויחידה יש בהם והיא לעשות "רצון השם". וכאשר עומדים בפני יהודי מאמין שאלה או ספק כיצד עליו לנהוג בענין זה או אחר, עליו לברר מהו רצון השם וכך עליו לנהוג. ובדרך כלל הרבה מן הספקות יש להם פשיטות מדברי הגמרא והפוסקים, וכגון בהחלטות כבדות משקל הנוגעות לרפואה וחיי נפש, והרבה מן הדברים מסורים לחכמי ישראל שבכל דור ודור.

כשנכנסנו לבירור ענין כשרות מעלית שבת שלפי דעתנו היה נראה שאין בה חששות הלכתיים, חשבנו שזהו "רצון השם", למצוא פתרון שיקל על מצוקת הדיור ההולכת וגדלה וזעקת האברכים העולה עד לגובהי מרומים כאשר מחירי הדירות מרקיעים שחקים, וחשבנו שמציאת פתרון הלכתי למעליות שבת הוא צורך גדול, ובמיוחד בשנים האחרונות שהבניה לגובה מתרבה והולכת, ובאזורים רבים כגון בעיה"ק ירושלים תובב"א מפנים ובונים מגדלים גבוהים, וגם במקומות שבני תורה גרים עתידים להתפנות הבניינים הישנים ולהיבנות במקומם בניינים גבוהים, ותמכנו יתדותינו בגדולי ההוראה זצ"ל בעיה"ק ירושלים, אשר התירו ואף עודדו מציאת פתרונות הלכתיים לא חששות כלל למעליות שבת [וכפי אשר כתבנו במכתבנו לרבים שהתפרסם בקובץ היכלא יא, שבו הבאנו את דעות גדולי ישראל].

אמנם לאחר ששמענו מגדולי וזקני הדור שליט"א שאין דעתם נוחה כלל מכל ענין השימוש במעליות שבת ואף בכאלו שאין בהן חששות הלכתיים, הרי שמעתה "רצון השם" הוא לשמוע לדעתם הגדולה.

גדולי הדור שבכל דור ודור הם שלוחיו של הקב"ה, והם בבחינת ידא אריכתא של בורא עולם למסור את המסר הנכון מה היא הדרך הנכונה לילך בה ואת המעשה אשר יעשון, כאשר גדולי וזקני הדור שליט"א אומרים את דעתם הגדולה הרינו לראות זאת כאמירה מגבוה, כך חונכתי מבית אבא ע"ה, וכך אני מחנך את עצמי ואת בני ביתי שיחיו וכך אני רגיל לומר לאלו אשר בסביבתי.

ואם ישאל השואל [ויש רבים שכבר שאלו ועוד ישאלו], איך יש כח ביד חכמים לאסור את המותר, ובפרט שנידון השימוש במעלית שבת הוא נידון ותיק ועתיק.

תשובת הדבר, כפי שכבר אמרנו כאן בבית המדרש כמה וכמה פעמים, שבענין השימוש במעלית שבת ישנם מבטים חלוקים בין גדולי ישראל, יש מגדולי הרבנים שראו שימוש במעלית שבת כזילותא דשבתא, ובעיניהם ולדעתם הגדולה הרי זה כמי שיסע על מכונית חשמלית [מתוכננת מערב שבת] מבלי שיעשה כל מלאכה, דבר שמוכן לכל אחד מאיתנו שיש בו ביטול השבת ויש להרחיקו בכל דרך שהיא, וכך הוא מבטם של גדולי ההוראה בבני ברק, גם לגבי מעלית שבת, וחששו לפירצה בזה ועמדו על המשמר שלא לבנות בניינים גבוהים בעיר בני ברק, וכאשר עלתה השאלה של מעלית שבת בבית החולים מעייני הישועה, עמדו מרגן ורבנן גדולי ההוראה זצ"ל שבעיר

ב"ב על המשמר ודרשו שיעשו מעלית רגילה בלי שום התקני שבת, ואם יצטרכו להשתמש במעלית יעשו זאת על ידי נכרי.

ואילו גדולי ההוראה שבעיה"ק ירושלים, לא ראו בענין זה פירצה וזלזול בשמירת השבת, ואף הורו היתר לנצרכים לכך, ואדרבה בגלל צורך השעה ומצוקת הדיור הגדלה והולכת אף עודדו מציאת פתרונות למעלית שבת מבלי חשש חילול שבת ח"ו.

[וכבר בעבר מצינו כעין זה שהיו מגדולי ישראל שהרחיקו מאוד את השימוש בשעון שבת (עיין שו"ת אגרות משה שכתב שהשימוש בשעון שבת עלול בסופו של דבר להביא להפעלת מפעלים בשבת על ידי שעון), ומאידך גדולי ישראל אחרים לא חששו לזה, וכפי שאנו רואים שרוב בנין ומנין בתי ישראל משתמשים עם שעון שבת].

והנה ידוע ברבים גם לענין גילוח במכונה, שדעת גדולי ישראל שבארץ ישראל היתה שאין להשתמש במכונות גילוח והמשתמש בהן נלכד בחמשה לאוין, ואילו דעתו של הגר"מ פיינשטיין זצ"ל היתה שאין חשש הלכתי בשימוש במכונה כפי אשר העידו תלמידיו הקרובים, וכן רבים ששאלו אותו אודות כך, וכשנשאל הגרמ"פ זצ"ל אמאי אין בכל חלקי שו"ת אגרות משה אפילו תשובה אחת להתיר מכונות גילוח, ענה ואמר "צורת פניו של יהודי היא זקן" ואינני רוצה שתהיה תשובה בספריי שמתירה לאדם לשנות מצורת הפנים של יהודי.

את הראת לדעת, שאף שהגרמ"פ זצ"ל סבר שאין חשש הלכתי בשימוש במכונה, אבל דעתו הגדולה היתה שלענין ההנהגה למעשה צורת יהודי היא עם הזקן.

ויש עמי סיפור דברים של "בדידי הוי עובדא", כשנה לאחר פטירת מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל הגיע אלי יהודי מרמת גן, שפיתח מכשיר חשמלי לפתרון בעיית חימום מאכלים עם רוטב לסעודת שבת בבוקר, שכידוע ישנה בעיה של חימום מאכלים עם רוטב מחמת איסור של בישול אחר בישול בלח שנצטנן, ובבתי ישראל מכינים "טשולנט", אבל בבתי האחרה ובתי מלון שרוצים לכבד את האורחים במאכלים נוספים, אין אפשרות הלכתית לעשות כן. ואין גם אפשרות להניח מאכלים אלו מערב שבת על גבי פלטה וכדומה כיון שהם יחמיצו, ואם יניחו את המאכלים מערב שבת והפלטה תידלק בשבת [עיין חזו"א סי' ל"ח ס"ק ב'] גם זה בלתי אפשרי מפני קלקול המאכלים.

ואותו יהודי המציא מכשיר כמין תנור שיש לו אפשרות לשמש הן כמקרר וכן לשמש כתנור, והרעיון שלו היה שיכניסו את המאכלים מערב שבת לתוך התנור, ועד הבוקר המכשיר יהיה במצב קירור ובבוקר יעבור למצב חימום, ונמצא שהמאכל עם הרוטב הונח מערב שבת, וגם לא התקלקל, ובשבת מתחמם על גבי הפלטה שבתוך התנור.

הנ"ל הראה לי שיש לו הסכמות נלהבות למכשיר שפיתח, האחת ממרן הגר"ש זאנר זצ"ל [נכתבה על ידי הגרמ"ש קליין שליט"א] והאחרת ממרן הגר"נ קרליץ זצ"ל [נכתבה על ידי הגר"ר שבח רוזנבלט שליט"א], וכעת ביקש שאכתוב לו גם מכתב המלצה, שאלתי אותו, וכי תבן אתה צריך להכניס לעופרים, הרי יש לך הסכמות מגדולי ההוראה, ואז סיפר לי שלצורך הכנסת המכשיר לבתי המלון הוא נדרש לאישור הרבנות הראשית, וכאשר פנה אליהם הם הפנו את הנידון לוועדת ההלכה שלהם, ושם מינו את הרה"ג רבי משה ראובברגר זצ"ל [מרבני חיפה] שיברר את הסוגיא, הרב הנ"ל פנה למרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, שאסר את השימוש בתוקף, ומען שיהיו בזה מכשולות ופרצות, ובסוף יבואו בבתי המלון לבשל בשבת. וכעת אחרי פטירת מרן הגרי"ש זצ"ל מחפש הוא שוב להחיות את הענין על ידי הסכמות מרבנים נוספים.

כך שלמעשה אף שהיו לו הסכמות נלהבות ואישורים ממרן ורבנן זצ"ל גדולי ההוראה שבבני ברק, מ"מ הרבנות לא אישרה את המכשיר והוא לא הצליח להכניס את המכשיר לשום בית מלון.

הרי לן, מציאות שמבחינה הלכתית אין חששות אבל מחשש לפירצה וכו' קובע עמוד ההוראה זצ"ל שאין להשתמש במכשיר זה כלל.

ועוד עובדא לפני שנים שהתבקשתי להיכנס אל מרן הגריש"א זצ"ל עם אנשים שפיתחו מברשת שיניים לשבת כאשר אין בה חשש סחיטה, עם סיבים עבים שרחוקים זה מזה, ואמר לי הגרי"ש זצ"ל שאינו רוצה להכשיר את המברשת בשום פנים ואופן, וכששאלתי לטעמו אמר לי ב' טעמים: [א]. שהציבור יודע שלא משתמשים עם מברשת שיניים בשבת, ואם יהיה הכשר אזי אחרים יעשו צפוף יותר ויכשירו, ואחרים יטעו שכל מברשת מותרת. [ב]. ישנם רבים שיש להם רגישות בחניכיים והם מדממים בשפשוף קל, ואם יהיה הכשר על מברשת שיניים הם יכשלו בהוצאת דם בשבת.

מכל הלין אנו רואים שגם בדברים שאין בהם חששות, מכל מקום גדולי ישראל שבכל דור ודור רואים ברוחב דעתם מה לקרב ומה לרחק.

והנה בענין מעלית שבת, גדולי ישראל שליט"א החיים עמנו היום לאורך ימים טובים, סוברים ברוחב דעתם, שההוראה לבני התורה היא שלא להשתמש במעליות אלו, וכמו שנהוג בבני ברק [והיינו שבני ברק אינו אזור גאוגרפי גרידא, אלא הנהגה לבני התורה בכל מקום שבו הם נמצאים].

ובסיעתא דשמיא זכה דורנו שגדולי וזקני הדור שליט"א הם המורים לציבור את הדרך אשר ילכון בה ואת המעשה אשר יעשון, ובכל דור ודור נתונה הזכות לגדולי הדור שליט"א לומר את אשר נראה להם לנכון, ולנו החובה לשמוע בקול חכמים.

וכלל בידינו בכל דבר וענין שהנוטל עצה מן הזקנים אינו נכשל, וכאמור בפתח דברנו שזהו "רצון השם" לשמוע בקולם של גדולי ישראל שיאריכו ימים להמשיך להנחיל תורה בישראל.

בס"ד אייר תשפ"ג

הנהגת הכלל מסורה לגדולי וזקני הדור, והנה בענין מה שהזדקקנו לבדוק סוג חדש של מעלית שבת, שהיה נראה לענ"ד שהיא מתוכננת באופן שאין בה חשש חילול שבת ח"ו, כאשר באנו קמיה מרנן ורבנן, מרן ראש הישיבה הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א ומרן הגאון הגדול רבי דוב לנדו שליט"א שמענו את חוות דעתם בכל ענין השימוש במכשירים חשמליים המתחדשים חדשים לבקרים, אף באלו שהיה נראה שאין בהם חששות כלל, מכל מקום אלו הם נושאים מורכבים אשר מתגלים בהם בכל יום בעיות חדשות, וגם עצם ההיתר למעליות יש הרבה מה לדון בו, שכן לעתיד יכולות להיווצר בהם בעיות חדשות, ובכלל זה השימוש במעליות שבת לכל סוגיהן, ולדעתם הגדולה בכל זה, עקב חומר איסור שבת, אין להשתמש במעליות אלו כלל בשב"ק וביו"ט.

ואשרי הדור אשר הקטנים נשמעים לגדולים

וע"ז בעה"ח

שריאל רוזנברג שלום יוסף גלבר יצחק מרדכי הכהן רובין